

TISKOVÁ ZPRÁVA

Restaurování nástěnných maleb v interiéru františkánského kostela Čtrnácti sv. Pomocníků a Zvěstování P. Marie v Kadani spolu s výstavou BEZ HRANIC – příkladné restaurování památky a prezentace hodnot je nominována na Cenu NPÚ Patrimonium pro futuro

Ústí nad Labem, 12. května 2016

Cena Národního památkového ústavu Patrimonium pro futuro s podtitulem *Společenské ocenění příkladů dobré praxe* je Národním památkovým ústavem vyhlašována letos již potřetí. Smyslem ceny je upozornit na pozitivní příklady a příběhy v oblasti památkové péče, ukázat, co se povedlo, a ocenit ty, kteří se o to zasloužili. Za Ústecký kraj je na Cenu NPÚ nominováno *Restaurování nástěnných maleb v interiéru františkánského kostela Čtrnácti sv. Pomocníků a Zvěstování P. Marie v Kadani* (kategorie OBNOVA PAMÁTKY A RESTAUROVÁNÍ) a výstava *BEZ HRANIC. Umění v Krušnohohoří mezi gotikou a renesancí* (kategorie PREZENTACE HODNOT).

Restaurování nástěnných maleb v interiéru františkánského kostela Čtrnácti sv. Pomocníků a Zvěstování P. Marie v Kadani. V jižní lodi pozdně gotického klášterního kostela, který je národní kulturní památkou, probíhají restaurátorské práce na omítkách, odkryvech hodnotné nástěnné a nástropní malířské výzdoby 16. – 17. století vč. konzervace tumbly Jana Hasištejnského z Lobkovic již více než desetiletí a po ukončení restaurátorských prací v presbytáři se roku 2014 přesunuly do trojlodí zaklenutého pozdně gotickou síťovou žebrovou klenbou na pilířích. Přítomnost starších nástěnných maleb v trojlodí zjistily namátkové sondy již v posledních desetiletích 20. století.

Detailní restaurátorský průzkum prokázal zásadní nálezy pod mladšími monochromními nátěry především v jižní lodi trojlodí (včetně povrchu mezilodních pilířů), zejména na její jižní stěně, kde byly zjištěny rozsáhlé plochy malířsky pojednané vrstvy související s již dříve odkrytou a restaurovanou malířskou výzdobou kleneb presbytáře z 2. desetiletí 17. století. Zájem byl soustředěn na střední pole v blízkosti oltáře Čtrnácti sv. Pomocníků. Zde byla detekována zazdívká okenního výklenku, snad pozůstatku prvotní kaple Čtrnácti sv. Pomocníků, a v sousedství několik detailů významných pro stavební vývoj objektu. Pod monochromními nátěry dochovaná malířská vrstva představovala pás postav Čtrnácti sv. Pomocníků identifikovaných latinskými popisy, završený korunou nesenou anděly, pod níž se nacházel šedavý rozvilinový ornament. Pod touto značně uvolněnou vrstvou byla detekována starší, kvalitnější malířská vrstva s figurálním výjevem na zelenavém pozadí s torzy minuskulních německých nápisů, pro jejíž průzkum bylo s ohledem na částečné ztráty vrchní malířské vrstvy možno využít nedestruktivních metod IČ reflektografie. V sousedícím východním a západním poli byla identifikována pouze figurální malba korespondující s mladší malířsky pojednanou vrstvou. Prohloubený restaurátorský průzkum soustředěný na rozsah dochování starší vrstvy byl zaměřen na partie, kde došlo již v minulosti ke ztrátám vrchní malířské vrstvy. Zde bylo možno odhalit řadu klečících mužských příslušníků rodu Fictumů, částečně identifikovatelných nápisovou složkou, která umožnila přibližné datování této malířské vrstvy na konec 15. století; jde tedy o nejstarší dochovalou nástěnnou malbu v

Kadani. Vzniklá nálezová situace však byla také předmětem diskuse o dalším postupu restaurování; snahou byla minimalizace ztrát mladší malířské vrstvy a současně umožnění prezentace alespoň nejvýznamnějších partií vrstvy starší. Řešení ulehčila skutečnost, že mladší malířská vrstva nad nejzachovalejšími částmi starší vrstvy již v dávnější minulosti odpadla (vzniklý defekt v malbě byl v minulosti vyřešen zavěšením barokního lunetového obrazu). Metodicky bylo tedy preferováno zachování mladší vrstvy (s fixací a lokálními retušemi), již v místech ztrát prostupují dobře dochovalé partie od reliktů mladších vápenných nátěrů očištěné malířské vrstvy starší, identifikovatelné jako votivní výjev s klečícími mužskými a protilehle ženskými příslušníky rodu Fictumů, kteří pod výjevem měli své rodové pohřebiště. Výjev ve východním poli bylo v průběhu odkryvu možno identifikovat jako scénu Šalamounova soudu, vytvářející protějšek protilehlé scéně Posledního soudu, která na odkrytí teprve čeká; s touto vrstvou korespondovaly také odkryvy dvou postav evangelistů na čelech mezilodních pilířů. Restaurátorské práce probíhaly v letech 2014 - 2015 za průběžných konzultací, přičemž všechny vzniklé nálezy byly zasazovány do souvislostí historického a stavebního vývoje celého areálu díky intenzivní spolupráci Mgr. L. Gavendy, historika Městského muzea v Kadani a mohou sloužit jako příkladné řešení prezentace superponovaných malířských vrstev za oborové spolupráce všech zúčastněných.

Výstava BEZ HRANIC. Umění v Krušnohohoří mezi gotikou a renesancí. Krušné hory a přiléhající vnitrozemí byly v období vrcholného a pozdního středověku velmi výraznou oblastí určenou ekonomicky a kulturně silnými královskými a poddanskými městy, jejichž život silně ovlivňovala horní činnost rozvíjející se na české i saské straně.

Přes města, tvořící hospodářské zázemí pro život na horách (konkrétně královské Litoměřice, Ústí nad Labem, Louny, Žatec, Most, Teplice, dále poddanský Chomutov, Děčín, Kadaň) vedly z Prahy – z centra Českého království – dvě obchodní komunikace spojující Čechy a Sasko. Jednou z cest byla tzv. Labská cesta do Drážďan, druhým směrem byla tzv. saská cesta přes Louny a Most do Freibergu, která měla i řadu dalších návazných komunikací přes Krušné hory, např. Poohříím přes Žatec a Kadaň směrem na Annaberg. Na půdorysu těchto dvou spojnic mezi Čechami a Saskem představí dotyčná výstava unikátní předměty výtvarné kultury gotického období z uvedených měst a celé krušnohorské oblasti. Těžba kovů a její společenské zázemí budou uvedeny v samostatných oddílech kultury horních měst – Jáchymova, Krupky a horní činnosti cisterciáckého kláštera v Oseku.

Přeshraniční oblast Krušných hor vykazovala v období vrcholného a pozdního středověku vysokou intenzitu obchodní a kulturní provázanosti Českého království a Saského kurfiřtství, kterou dnes označujeme termínem umělecká a kulturní výměna.

Nebývalé bohatství uvedených městských center v závěru středověku – tj. v 15. a na počátku 16. století – se projevilo silnou potřebou umělecké reprezentace měst, šlechty, klášterů i jednotlivců, jejíž podoba snese nejvyšší kritéria uměleckohistorického hodnocení. V jednotlivých oddílech věnovaných kultuře dotýčných měst představí výstava památky sochařské i malířské (oltáře i jejich dochované součásti), předměty z ušlechtilých kovů určených k liturgii (kalichy, monstrance, relikviáře), liturgické knihy či díla, jež byla dekorativní součástí architektury (portály). Krušnohorské hornictví přiblíží nejen předměty související se samotným dolováním (motyky, kladívka, kahance), ale i mince (jáchymovské tolary) či medaile vzniklé v jáchymovské mincovně.

Umělecká díla (na 200 ks) představená na výstavě „Bez hranic“ zprostředkovala divákovi nevšední umělecký zážitek pět set let staré historické skutečnosti, která velice silně určila i současnou podobu severočeských měst (urbanismus, komunikace apod.). Estetický zážitek ze

středověkého umění umocnilo členění výstavy do oddílů věnovaných jednotlivým městům severočeského regionu, jejichž historická paměť je dnes mnohde takřka vymazána (vesnice zaniklé důlní těžbou, přestavby měst od doby technické revoluce 19. stol., vysídlení obyvatel po druhé světové válce apod.). Oživování společenské kulturní paměti spojené s prožitkem uměleckých památek umožňuje posilování identifikace člověka s prostorem, ve kterém žije, a tedy i s širším regionem, a posiluje též pochopení historických souvislostí nezbytných pro plnohodnotné prožívání současnosti. Výstava Bez hranic může mít v tomto ohledu velký význam pro posílení identity regionu severozápadních Čech, která byla mnohdy zapomenuta vlivem překotných událostí dvacátého století i ztrátou kulturní krajiny v důsledku povrchové těžby uhlí. Význam této přeshraniční historické oblasti je potvrzen finanční podporou ministerstva kultury, které hradí výzkum i pořádání samotné výstavy v rámci programu NAKI. Proces zprostředkování kulturního dědictví bude v budoucnosti posílen i chystaným zápisem Krušnohoří mezi památky seznamu UNESCO.

Výstava Bez hranic. Umění v Krušnohoří mezi gotikou a renesancí je výsledkem mnohaletého výzkumu severočeských a pražských historiků a historiků umění z FF UJEP v Ústí nad Labem a FF UK v Praze. Výsledky výzkumu více než dvou desítek badatelů jsou publikovány v doprovodných textech k výstavě – v tištěném, bilingvním, popularizační formou zpracovaném průvodci (ČJ–AJ) a ve vědeckém katalogu výstavy (ČJ s anglickým resumé).

Výstava je pořádána ve spolupráci s Ústavem pro dějiny umění FF UK v Praze a katedrou historie FF UJEP v Ústí nad Labem

Cena Národního památkového ústavu Patrimonium pro futuro s podtitulem *Společenské ocenění příkladů dobré praxe* je Národním památkovým ústavem vyhlašována letos již potřetí. Smyslem ceny je upozornit na pozitivní příklady a příběhy v oblasti památkové péče, ukázat, co se povedlo, a ocenit ty, kteří se o to zasloužili. S výsledky hodnocení se veřejnost seznámí při slavnostním vyhlášení a předání cen v Náměšti nad Oslavou dne 21. září 2016.

Své favority může podpořit i veřejnost v internetové anketě. Na základě výsledků hlasování bude při slavnostním vyhlášení a předávání Cen NPÚ Patrimonium pro futuro udělena i cena veřejnosti. Obě nominace za Ústecký kraj i jejich „soupeře“ z ostatních krajů proto v následujících měsících blíže představíme.

Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště v Ústí nad Labem zajišťuje úkoly státní památkové péče v rozsahu své územní působnosti, která zahrnuje okresy Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice a Ústí nad Labem. Přímo spravuje 2 objekty ve vlastnictví ČR, kostel sv. Floriána je celoročně přístupný veřejnosti s průvodcem od prosince 2013, zámek Krásné Březno, sídlo územního odborného pracoviště, je zpřístupněn částečně při zvláštních příležitostech jako jsou výstavy a přednášky.

Kontakt:

Ing. arch. Daniel Vágner

PR pracovník ÚOP v Ústí nad Labem, (+420) 472 704 843, (+420) 778 403 915, vagner.daniel@npu.cz